

BARNAFRID
Institutionen för biomedicinska och kliniska
vetenskaper, BKV
LINKÖPINGS UNIVERSITET

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se
JU2023/01620

Remissvar SOU 2023:37 Förstärkt skydd för den personliga integriteten

Barnafrid, nationellt centrum för kunskap om våld mot barn, har beretts möjlighet att inkomma med ett remissvar på betänkandet av utredningen om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet.

Barnafrids sammanfattning av synpunkter och övrigt ställningstagande

Barnafrid ställer sig överlag positiva till utredningens förslag och bedömningar. Det bör dock finnas en längre tid för beredning av ärendet samt möjlighet till att genomföra kompetenshöjande insatser om lagstiftningen till berörda yrkesverksamma. Vi bedömer att 1 januari 2025 är för kort tidsram och föreslår istället ikraftträdande 1 juli 2025 eller senare.

Í utredningen saknar Barnafrid ett tydligare resonemang och förslag kopplat till informationsspridning till de potentiellt utsatta flickorna samt deras vårdnadshavare och familjer. En ny lagstiftning förändrar inte per automatik personers attityder och att en förändring av attityd kräver ett långsiktigt arbete och resurser. Nedan följer Barnafrids ställningstagande i respektive förslag.

Barnafrid ser det som problematiskt att det finns tre olika lagar som skulle kunna vara tillämpliga på ett ingrepp beroende på ingreppets art och bedömda syfte. Vi kan se att det kommer att finnas fall där det finns en gränsdragningsproblematik, framför allt när det gäller oskuldsgrepp i jämförelse med lagstiftningen inom estetisk intymkirurgi.

Barnafrid vill också lyfta att lagstiftningen kring sekretessbrytande bestämmelser i framför allt OSL 10:21 bör tydliggöras vad gäller försök-, förberedelse, och stämpling av brott. Utifrån hur lagstiftningen tolkas kan ett brott, exempelvis försök till barnnåtkenskapsbrott, inte rymmas enligt sekretessbrytande bestämmelserna att lämna uppgift till en åklagarmyndighet eller Polismyndigheten, men ändå vara straffbart enligt förslaget om att kriminalisera underlåtenhet att avslöja barnnåtkenskapsbrott. Vi ser ett behov av förtydligande av bestämmelserna för att yrkesverksamma ska känna sig trygga i sin egen bedömning och att det inte

ska drabba den utsatta individen.

8.2 Behovet av förändringar av regelverket för och tillsynen av hälso- och sjukvården

Bedömning: Regelverket för hälso- och sjukvården behöver inte förändras i syfte att motverka oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp. Inspektionen för vård och omsorgs tillsynsansvar innefattar åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp. Det finns inte behov av att ge myndigheten ett särskilt uppdrag att se över sitt arbetssätt för att motverka dessa företeelser.

Barnafrid delar utredningens bedömning.

8.3.2 Oskuldskontroller bör kriminaliseras.

Bedömning: Utförande av oskuldskontroller och oskuldsingrepp bör kriminaliseras oavsett om samtycke lämnas och även när åtgärderna avser personer som har fyllt arton år.

Barnafrid ställer sig positiva till förslaget. Vi ser att befintlig lagstiftning idag täcker in många av de fall där oskuldskontroll men att det ändå kan vara viktigt att en lagstiftning kommer till för att täppa till de luckor som utredningen identifierat men också att det finns ett betydelsefullt signalvärde i att kriminalisera oskuldskontroller.

8.4 Utformningen av straffbestämmelsen avseende oskuldskontroller

Förslag: Straffbestämmelsen ska placeras i 4 kap. brottsbalken och omfatta den som undersöker någon annans kvinnliga könsorgan i syfte att, för egen eller annans del, bedöma om personen är eller framstår som oskuld. Brottet ska benämnas oskuldskontroll. Straffet ska vara böter eller fängelse i högst ett år. Om det rör sig om ringa fall ska gärningen dock inte utgöra brott.

Barnafrid delar förslaget i stort men anser att det inte bör vara böter i påföljden. Brottet bör ses som så allvarligt så att det inte torde vara aktuellt med bötesbrott.

8.5 Utformningen av straffbestämmelsen avseende oskuldsingrepp

Förslag: Genom en ny bestämmelse i könsstympningslagen ska ingrepp i någon annans kvinnliga könsorgan som görs i syfte att det ska framstå som att personen är oskuld (oskuldsingrepp) förbjudas. Förbudet ska gälla oavsett om samtycke har lämnats till ingreppet eller inte. Den som bryter mot förbudet ska dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Könsstympningslagens rubrik ska ändras till lag (1982:316) med förbud mot oskuldsingrepp och könsstympning av kvinnor.

Barnafrid ställer sig positiva till förslaget att införa en straffbestämmelse om oskuldsingrepp. Vår bedömning är dock att straffbestämmelsen bör vara i detsamma som gällande för oskuldskontroll, dvs att den bör regleras i brottsbalkens

4 kapitel. Vår bedömning är att brottet är så pass allvarligt att böter i påföljden inte kan vara aktuell.

Oavsett placering av oskuldsingreppet anser Barnafrid att straffbestämmelsen om förbud mot könsstympning av kvinnor bör justeras till förbud mot könsstympning av *flickor och kvinnor*.

8.7 Främjande och tillåtande av oskuldskontroll och oskuldsingrepp m.m.

Bedömning: Det behövs inte någon särskild reglering av främjande av oskuldskontroll eller oskuldsingrepp vid sidan av eller i stället för bestämmelsen om medverkan till brott enligt 23 kap. 4 § brottsbalken. Tillåtande genom underlåtenhet av oskuldskontroll eller oskuldsingrepp bör inte kriminaliseras.

Barnafrid delar bedömningen.

8.8 Brottskatalogerna i bestämmelserna om hedersförtryck och fridskränkingsbrotten

Bedömning: Oskuldskontroll kommer att kunna ingå i hedersförtryck, grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning utan någon särskild lagstiftningsåtgärd. Hedersförtryck, grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning ska inte omfatta oskuldsingrepp.

Barnafrid delar bedömningen.

Barnafrid delar inte bedömningen utan menar att även oskuldsingrepp torde ingå i hedersförtryck, grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Detta utifrån att även ett oskuldsingrepp kan ske med påtryckning av kvinnans familjemedlemmar och på ett sådant sätt att det kan ses som ett direkt angrepp på den personliga integriteten.

Barnafrid delar inte bedömningen och ser att vare sig oskuldsinkotroll eller oskuldsingrepp borde ingå i hedersförtryck, grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Detta med anledning av att om det bedöms finnas en kränkning mot flickans eller kvinnans personliga integritet borde det också kunna bedömas att det saknas samtycke från flickan eller kvinnan och därmed att andra brott såsom exempelvis misshandel eller våldtäkt är tillämpliga.

8.9 Utvidgning av grunderna för utreseförbud enligt LVU

Förslag: Utreseförbud enligt 31 a § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska meddelas även när det finns påtaglig risk för att någon som är under 18 år förs utomlands eller lämnar Sverige i syfte att genomgå ett oskuldsingrepp eller en oskuldskontroll. En särskild reglering om detta bör införas. Detta kan ske antingen genom att förslaget om ett utvidgat reseförbud i promemorian Ett utvidgat reseförbud (Ds 2022:9) genomförs eller genom förslaget i detta

betänkande.

Barnafrid ställer sig positiva till förslaget. Vi ser att det är angeläget att det fattas beslut ifråga om det utvidgade reseförbud som Barnafrid har i remiss i frågan ställt sig positiva till. Det kommer i så fall också gynna de flickor som riskerar att föras utomlands för att genomgå ett oskuldsingrepp eller en oskuldskontroll.

8.10 Förslagets förenlighet med skyddet för fri- och rättigheter **Bedömning: De föreslagna straffbestämmelserna om oskuldskontroll och oskuldsingrepp är förenliga med skyddet för fri- och rättigheter enligt grundlag och Sveriges internationella åtaganden. En straffbestämmelse om intygande av sexuell oskuld skulle inte utgöra en nödvändig och proportionerlig begränsning av yttrande- och informationsfriheten.**

Barnafrid ställer sig positiva till förslaget.

8.11 Ikraftträdande

Förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2025.

Barnafrid ställer sig tveksamma till att tidsramarna är tillräckliga. Vi bedömer att det är lämpligare att lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2025. Det är viktigt att förslaget hinner beredas samt att relevanta aktörer hinner genomföra utbildningsinsatser om de nya lagförslagen. Exempel från utbildningsinsatser från UK kan hittas på <https://www.gov.uk/government/publications/virginity-testing-and-hymenoplasty-multi-agency-guidance/virginity-testing-and-hymenoplasty-multi-agency-guidance>

8.3.3 Intygande av sexuell oskuld bör inte kriminaliseras

Bedömning: Intygande av sexuell oskuld bör inte kriminaliseras.

Barnafrid delar inte förslaget utan menar att även intyg av sexuell oskuld bör kriminaliseras. Att införa straffbestämmelsen har ett högt signalvärde och kan också vara tillämpbar i de fall det inte går att styrka att en oskuldskontroll och/eller oskuldsingrepp har genomförts. Regelverket inom hälso- och sjukvården är redan idag ett skydd för att förhindra att intyg sker inom hälso- och sjukvården men genom att införa en straffbestämmelse når vi också de personer som faller utanför hälso- och sjukvårdens regelverk.

9.3 Underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott

Förslag: Underlåtenhet att avslöja eller förhindra äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott ska kriminaliseras.

Barnafrid ställer sig positiva till förslaget. Förslaget kommer innebära att det finns risk att det kommer bli ett större antal misstänkta vid misstanke om äktenskapsbrott och barnäktenskapsbrott. Resursfrågan och svårigheter i utredningen kan dock aldrig vara ett skäl till att inte genomföra en ny lagstiftningen varför vi ser positivt på förslaget.

9.4 Förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2025.

Barnafrid ställer sig tveksamma till att tidsramarna är tillräckliga.

14.1.2 Det bör inte införas en särskild reglering som kriminaliserar omvändelseförsök

Bedömning: Det bör inte införas en särskild reglering som kriminaliserar omvändelseförsök.

Barnafrid delar förslaget. Vi ser att befintlig lagstiftning är tillräcklig.

14.2 En särskild straffskärpningsgrund för omvändelseförsök

Bedömning: Det bör inte införas en särskild straffskärpningsgrund för omvändelseförsök.

Barnafrid delar bedömningen.

Konsekvenser av förslagen

Barnafrid har inget särskilt att yttra sig kring gällande konsekvenser.

För Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn
Linköping den 18 november 2023.

Sofia Melen
Moadi

Sandra Skoog

Gabriel Otterman,

Laura Korhonen,
prof.

Utredare

Utredare

Adj. universitetslektor

Centrumchef
Barnafrid